

Þróun samfélags-, atvinnu-, umhverfis- og byggðapátta og lýðfræðilegra þátta og áhrif á fjárhagsstöðu ríkisins

*Framtíðarnefnd forsætisráðherra
Febrúar 2019*

Þróun samfélags-, atvinnu-, umhverfis- og byggðapátta og lýðfræðilegra þátta og áhrif á fjárhagsstöðu ríkisins

*Til skoðunar hjá framtíðarnefnd forsætisráðherra er þróun ákveðinna samfélagslegra þátta
og áhrif þeirra á fjárhagsstöðu ríkisins til lengri tíma*

*Almenningi og hagsmunaaðilum er boðið að taka þátt og leggja
fram sín sjónarmið um þróun þeirra meginstrauma sem koma til með að hafa
áhrif á samfélagið til framtíðar*

Inngangur

Forsætisráðherra skipaði framtíðarnefnd um áskoranir og tækifæri vegna tæknibreytinga 12. júní 2018. Skipan nefndarinnar var í samræmi við fyrirætlan ríkisstjórnarinnar en kveðið er á um skipan slíkrar nefndar í stjórnarsáttmálanum. Nefndinni var ætlað að fjalla um helstu tækifæri og ógnanir Íslands í framtíðinni m.t.t. langtímabreytinga á umgengni við náttúruna, lýðfræðilegra breytinga og þeirra hröðu umskipta sem eru í vændum með síaukinni sjálfvirkni. Framtíðarnefndin hefur samþykkt verkefnaáætlun fyrir árið 2019 þar sem lagt er til að taka fyrir þrjú viðfangsefni. Fyrsta viðfangsefnið er mjög víðfeðmt og fjallar um hvernig þróun helstu samfélagsþátta í framtíðinni kann að hafa áhrif á fjárhagsstöðu ríkisins.

Viðfangsefnið er að velta fyrir sér ólíkum sviðsmyndum um þróun þessara samfélagsþátta og hvernig ólík þróun þeirra kann að hafa áhrif á fjárhagsstöðu ríkisins í framtíðinni. Jafnframt er óskað eftir hugmyndum og tillögum um viðbrögð stjórnvalda til að mæta ólíkum sviðsmyndum svo að stuðla megi að frekari framþróun og velmegun.

Viðfangsefnið

Þróun samfélagsins, hvað varðar atvinnu-, umhverfis, byggða- og lýðfræðipætti, getur haft veruleg áhrif á tekju- og útgjaldaþróun ríkisins til næstu áratuga. Opinberir aðilar hafa að takmörkuðu leyti reynt að greina með skipulegum hætti líklega þróun til lengri tíma en slík greining er nauðsynleg til að skapa betri forsendur til að marka stefnu í mikilvægum málum. Einnig er slík greining nauðsynleg til að treysta betur samhengi ákvarðana til skemmri tíma við markmiðssetningu og horfur til lengri tíma. Hver verða t.a.m. áhrif fjórðu iðnbyltingarinnar á lykilatvinnuvegi og tækifæri til uppbyggingar? Hvaða menntun/hæfileikar/þekking er nauðsynleg til að tryggja áframhaldandi velsæld samfélagsins í breyttu umhverfi og hvernig mun aukin fólksfjölgun hafa á áhrif á útgjöld og tekjur hins opinbera á hinum ýmsu sviðum eins og t.d. velferðarkerfið?

Það er mikilvægt að skoða ólíkar sviðsmyndir og meta líkleg áhrif þessara þátta á þjóðarbúskapinn til lengri tíma. Með hvaða hætti munu tekju- og útgjaldaáherslur hins opinbera þróast í þessu samhengi, þ.m.t. hver áhrif verða á afkomu, fjárhagsstöðu og skuldbindingar opinberra aðila. Með þessu verklagi er lagður grunnur að því að styrkja forsendur fyrir heildstæðri stefnumörkun í opinberum fjármálum til lengri tíma.

Spurningar:

- 1) Hvaða þróun er að eiga sér stað í samfélaginu og hver verða áhrif þess á fjárhagsstöðu ríkisins árið 2035-2040 ?
- 2) Hvaða annars konar sviðsmyndir eru líklegar árið 2035-2040?
 - Annars konar framtíðir geta byggst á því að kanna mögulegar öfgar ýmissa óvissuþátta (s.s. ágreining um hvert eigi að stefna eða áhrif framtíðarbreytinga).
 - Að kanna hugsanlegar truflanir sem gætu grafið undan núverandi forsendum og dregið verulega úr sameiginlegum væntingum um framtíðina.
 - Greina hugsanlegar breytingar sem ekki eru enn á sjóndeildarhring viðkomandi aðila.
 - Skoða breytingar sem eru að gerast utan tiltekins viðfangsefnis eða málaflokks, þar sem þær geta verið uppspretta mestu röskunarinnar.
 - Mikilvægt er að annars konar framtíðir líti til langtímabreytinga sem kunna að verða á umgengni við náttúruna, lýðfræðilegum breytingum og þeim umskiptum sem eru í vændum með síaukinni sjálfvirkni.
- 3) Hvaða nýju áskorunum eða tækifærum stendur Ísland frammi fyrir út frá mismunandi sviðsmyndum?
- 4) Hvaða nýju stefnur og áætlanir þarf að setja svo að stuðla megi að framþróun Íslands og velmegun út frá mismunandi sviðsmyndum?